

Протоиерей доц. д-р Иван Иванов
Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“
Пл. „Света Неделя“ № 19 1000 София
Регистриран в РАС на НАЦИД под № 27890
Email:
ivan.ivanov@theo.uni-sofia.bg
studio.liturgico3@gmail.com

СТАНОВИЩЕ от Доц. д-р протоиерей Иван Стоянов Иванов, ръководител на Катедра „Практическо богословие“ и председател на Научното жури.

за публична защита на дисертация на тема:

„Пастирска грижа за семейства при психо-социална терапия на зависимости“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

Автор: **Красимир Иванов**

Научен ръководител: **доц. д-р Иво Янев.**

Професионално направление – 2.4. „Религия и Теология“
Докторска програма „Теология“ – „Пастирска психология“

На основание Заповед № РД 38-51/27.01 от 2023 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ и решение на първото заседание на Научното жури (от 09.02.2023 г.) съм определен за председател на Журито и автор на становище по тази университетска процедура.

Още в началото трябва да заявя, че за съжаление много от препоръките на ниво вътрешно обсъждане в Първичното звено (Катедрата), които бяха забелязани от колегията, като недостатъци в текста, не са поправени.

Поради това аз ще се придържам към предложеното от мен обстойно разглеждане на текста, в контекста на предложените от дисертанта три научни приноси в дисертацията, а именно: 1. Първото изследване у нас, посветено на пастирските грижи за семейства на зависими; 2. Систематичен и научно обоснован опит за обосноваване и по-добро разбиране на нуждата от въвеждане на пастирска грижа за семейства на зависими, които са в психо-социална терапия; 3. Изследване на съществуващият опит и духовна грижа за родителите и зависимите, които са в процес на психо-социална терапия, като основа за бъдещо развитие на личността (предложени от колежата докторант Иванов, в края на своето дисертационно съчинение).

Предлагам обективните положителни и отрицателни характеристики на представения за процедурата дисертационен текст и това, което се отнася до автентичността (оригиналността) на направените изследвания.

По първия принос,

който се отнася до оригиналността на текста, мнението ми е, че в предложеното дисертационно съчинение библиографията е недостатъчна. Знаем, че в областта на пастирското богословие и по-специално пастирската психология, има доста изследвания през последните години, които обаче липсват в разглежданата дисертация. В предварителното запознаване с литературата по темата, докторантът можеше да направи консултация с изследванията в тази област сред православните богословски школи, като

например на Гърция, на Румъния, на Русия, на Сърбия, както и много западни публикации. Препоръчвам при бъдещи публикации по темата колежата Красимир Иванов да се консултира с тази литература и да я добави; друго, което прави несъстоятелен първия принос, е липсата на конкретни изследователски и емпирични данни.

Смятам за приноси представените в дисертацията интервюта (като вид първичен материал) на свещениците Кирил Дидов, Михаил Манев и Марк Валазов, разбирани и като пастирски опит във връзка с темата (срв. Приложение 1 и 2), но те не са достатъчни като емпирични данни за изследванията в областта на пастирската психологията и психотерапия. В този смисъл текстът има нужда от обогатяване (в по-систематично приложение), освен на интервюта, като субективни теоретични доказателства, но и на истински обективни изследвания, тестове и модели, сравними и с инструментариума на психологията и психотерапията. Вероятно това е причината читателят да не може да открие конкретното научно изследване на аспектите, свързани с обекта на изследването – пастирската грижа за семейството, чиито член е на терапия в програма за психо-социална рехабилитация и основната цел – цялостното възстановяване на личността (срв. *глави Първа и Втора*).

В това отношение препоръчвам на докторанта при бъдещи изследвания и публикации, свързани с темата на дисертацията, да обърне внимание на по-ясното дефиниране на изследователските проблеми от гледна точка на богословието и по-специално на пастирската психология. (Има и съвременни български богословски изследвания в областта на религиозната психология и на пастирската психотерапия, като например публикациите на д-р Мария Иванова (главен асистент в Институт за изследване на населението и човека в БАН).

По втория принос:

дисертантът насочва научната си мисъл към зависимостите и как това се отразява върху семейната среда, но не става ясно дали става въпрос само за семейството или обществото въобще, или за група от хора, или към отделната личност. Добре е да бъде изяснен терминът *зависимост* или *зависимости*, важно за терминологичната точност, и то още в началото в Увода на изследването. Трябва да подчертая, че докторантът борави сравнително добре с понятийния апарат, свързан с термини в областта на психологията и психотерапията, които са част от професионалната му ангажираност, но много отвлечено използва богословската терминология, свързана с творенията на светите отци, учението и църковната пастирска традиция (особено във *Втора глава*).

По третия принос:

трябва да се припомни, че това дисертационно изследване е в областта на частното душепастирство и се разглежда ролята на семейството (което се открива предимно в *Третата глава*). В това отношение докторантът е задълбочил изследователския си поглед към важни аргументи за духовния, нравствен и църковен живот на членовете на семейството (посочено още в *Първа глава*). Той обръща внимание на основни терапевтични и социални тайнства на Църквата – светата Евхаристия, Изповедта и Брака. Като литургист и изследовател в областта на евхаристийното и сакраменталното богословие приемам за

положителен принос тази част от дисертацията. *Трета глава, точка 3* от дисертацията е центърът, най-важната и приносна част на това изследване. Всъщност дисертационността на *Трета глава* е онова, което оформя цялостното мнение за представения текст. Дисертантът, макар и практикуващ психотерапевт и работещ в тази област, акцентира на недостатъчността, в професионално отношение, на конвенционалната медицина, психология и психотерапия в процеса на лечение на зависимите лица; дава за пример липсата на духовна подготовка на психотерапевтите и насочва към опитния духовен живот и пастирската дейност на свещенослужителите, като благодатно надарени Христови целители.

За съжаление в текста на дисертацията се откриват много правописни и стилови грешки. Липсва уверена аргументация и доказателства при предлагането на научните хипотези и изследователските аспекти, което намалява достойнството на текста.

Авторефератът отговаря на изискванията и отразява структурата и съдържанието на дисертацията.

Строго препоръчвам, ако представеният дисертационен труд бъде успешно защитен, преди да бъде публикуван, авторът да спази всички препоръки и забележки от първичното звено, от рецензиите и становищата на уважаемите колеги от Научното жури.

Като ръководител на Катедра „Практическо богословие“ отчитам прилежната работа на докторанта К. Иванов по време на обучението му в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, отразени и в положителните атестации, изпълнението на Индивидуалния план и доброто научно ръководство от страна на научния ръководител доц. д-р Иво Янев. Докторантът е публикувал три статии, свързани с темата на дисертацията и една извън темата на дисертацията, изисквани по закон.

Заключение на становището

Представеният дисертационен труд на тема: „**Пастирска грижа за семейства при психо-социална терапия на зависимости**“ с автор Красимир Иванов има интердисциплинарен характер. Някои от аспектите в представеното изследване, отнасящи се до докторска дисертация, не покриват обаче всички изисквания за изследванията в областта на практическото богословие и по-специално пастирската психология и психотерапия. Академичната работа на г-н Иванов е свързана и с неговата практико-приложна дейност като практикуващ психолог и психотерапевт.

Нямам съвместни публикации с докторанта.

Независимо от многото препоръки и забележки, открити в представената дисертация, текстът покрива минималните изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

С оглед гореизложеното, изразявам своята положителна оценка с особено мнение за представения труд и декларирам, че последната ми и крайна оценка ще бъде дадена на основание на успешната публичната защита на г-н Красимир Иванов.

София, 25.04.2023 г.

.....
Доц. д-р протойерей Иван Иванов